

Dr. Nagy Sándor
ügyvédi irodáját József főherczeg-ut 12. szám I. em.
helyezte át.

ALFÖLD

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT.

FELELŐS SZERKESZTŐ: HONISCH L. ISTVÁN.

ARAD, 1902. JUNIUS HÓ 15.

II. ÉVFOLYAM 12. SZÁM. ==

== MEGJELENIK MINDEN

MÁSODIK VASÁRNAP. ==

SZERKESZTŐSÉG: SZABADSÁG-TÉR 16. SZÁM.

KIADÓHIVATAL: JÓZSEF FŐHERCZEG-ÚT 22.

Előfizetési ára: Egy évre 10 kor.

Egyes száma 40 fil.

== ARADI NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KÖNYVNYOMDÁJA. ==

RÉVÉSZ NÁNDOR
KÖNYVKERESKEDÉSE.

Aradon, Szabadság-tér 20. szám. — Városi és megyei telefon szám 265.

ALFÖLD

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT.

Felelős szerkesztő: HONISCH L. ISTVÁN.

SZERKESZTŐSÉG: SZABADSÁG-TÉR 16. SZ.

KIADÓHIVATAL: ARAD, JÓZSEF FŐHERCZEG-ÚT 22.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK VASÁRNAP.

Előfizetési ára: Egy évre 10 kor. Egyes száma 40 fill.

PÁLYAVÁLASZTÁS ELŐTT.

Arad, június 15.

Országszerte folynak az érettségi vizsgálatok. A ki sikerrel ugrotta át ezt az első akadályt, mely az életben való előmenetelre és a megélhetésre az első próbatételt képezi: az jól fontolja meg, hogy ezután mit tesz.

Manapság az élet oly nehéz és annyi közöttünk a proletár, hogy szinte kétségbeejtő a jövő, a mely elé nézünk. A proletár ember az ő fátumát, a mely üldözi, rendesen a közélet, a hivatalok, a társadalom vezető embereiben keresi és rendesen azokat is okolja az ő balsorsáért. Pedig hát az nem mindenkor van úgy!

A proletár ember sohase látja be, hogy ő tulajdonképen azért proletár, mert a közép-szerű jellemeken is alul van az ő egyénisége. Nem látja be, hogy ő a *dologtevő* társadalomnak nem az erejét képezi: hanem a saját hibájából örökösen zsörtölődve, a dologtevő társadalomnak csak kárára van.

Az ember *egyénisége*, a mindenkor különböző nevelési variációkból keletkezik, a melyekből szellem és a jellem alakul, s ez a nevelési variáció mindenkor alapvonását képezi minden ember jövőjének és megélhetésének.

S most már, ha az ember fátumát az agy és a testi szervezetre kell visszavezetni: ugyanis ha a teremtő természet megtagadta némely embertől azt, a mi az erősebb nemet minden ízében *férfiává* teszi, annak minden esetre a pályaválasztás előtt magába kell szálania és jól megfontolnia azt, hogy milyen pályára lépjen, hogy proletárrá ne legyen, a tisztességes dologtevő társadalom szegényére és

megbontására mindannak, a mi a tisztesség megélhetésnek az alapját képezi.

Szomorú dolog, hogy a jelenben az egyéniség sorsára a fizikum sokkal inkább bír döntő befolyással mint a multban. S ennek oka a felette ideges korszak, a melyben élünk. Pedig ember teszi a korszakot, tehát neki is kellene azon uralkodni és a normális, a természetadta szellemi erővel arra kellene törekednie, hogy az megfordítva legyen: hogy az ember teremtsen korszakot mint a hogy az a multban volt divatban.

Hiszen nézzünk csak körül egykevessé, s tapasztalni fogjuk, hogy az élet proletárjai ma legtöbbsnyire azok, a kik nagyzási hóbortból pályát tévesztettek és eszeveszetten, az ideges-ségtől kimerülten kapaszkodnak oda, a hova ugyse jutnak el sohasem. És ez a hiábavaló törekvés természetesen kétségbeejtő a proletárra, s végre az ilyen egyéniség terhére van önmagának és mindenkinek, a ki csak közéletben van. És még hogyha nagyravágyása mellett a megélhetősége sincs kellőleg biztosítva, akkor elpusztulásának örvényébe maga után rántja családját is és mindenkit, a ki közelében van, de még azt is, a ki távol áll tőle, ha az nem tud kellőleg védekezni az ilyen egyéniségtől.

Tehát a pályaválasztás előtt rá kell hatni az *ifjuság* lelkére: hogy szülei, esetleg áldozatra kész rokonainak anyagi tehetségükhöz képest, de mindenek felett az ifju szellemi tehetségéhez mérten — hogy aránylagos és viszonylagos pályát válasszon. Nehogy még azon az átmeneti uton, az anyaginélkülözés és a választott

pályához szükséges szellemi erősség hiányában, küzködve, kétségbeesve, ide-oda kapkodva proletárrá legyen az ifju már akkor, a mikor még igen messze van attól, hogy az élet és megélhetésének jövője biztosítva legyen.

Az igen nagy baj, hogy minden szülő többre becsüli gyermeke szellemi tehetségét, mint amennyit az tulajdoképen ér és a mennyire azt a jóakaró tanárok becsülik. És olyan pályára készítetik az ifjut, a melyen alig tud boldogulni. Nem tudja az élet csapásait elviselni és rossz sorsáért kárhozzat mindent és mindenkit.

Hogy társadalmunk csenevész, hogy közéletünk erkölce ingoványos talajon áll, hogy iparunk, kereskedelmünk nem fejlődik, hogy művészetünk tehetségek hián pang, hogy nemzeti életünkben nincsen magyarság, azt legjobban láthatjuk a jelen korban.

Most minden embernek csak az a gondja, hogy meg tudjon élni minden áron, az eszközt nem nézi, csak hogy betevő falatja legyen. Pedig, ha a pályaválasztásánál jobb tanácsra hallgatott volna a küzködő, vagy követte volna tehetsége igaz szellemének sugallatát, bizonynyala jelenben nem kellene annyit küzködni és kinlódni, hogy fentarthassa magát.

Azért hát pályaválasztás előtt álló ifjuság a haza, a magyar nemzet és a ti jól felfogott érdekeitekben fontoljátok meg, a mig nem késő, hogy milyen pályára lépjete. Hogy a választott pályán a haza, a nemzet, a magyarság és mindenek fejlesztésére lehetőleg tisztességes megélhetést szerezte magatoknak, hogy az életben proletárok ne legyetek! Mert csak az olyan ifju generációban van biztosítva a jövő, magyar nemzeti élet, melyben a nemesebb ambíció sugalja a *tettet*. S ha ez így lesz, akkor megteremtitek az *ujkort*, a melyben nem lesz annyi proletár.

HONISCH L. ISTVÁN.

A dilettáns életre-halálra udvarol a muzsának — de komoly szándékai nincsennek.

Méry Károly.

Kedvet találni valamely működésben és hozzáhivatásának lenni — e kettő között nagy a különbség.

(Ronssean)

PAULI RICHARD.

TANKÖLTEMÉNY*)

AZ ÖRÖK SZERELEMÉRŐL.

... És mégis: kétszer nyílik az akácfa.
A szív pediglen tízszer is szeret.
S hajtjal telt tragédiákat játszva
Csak ritkán halnak meg az emberek.
Mikor a szív búbanatban reped meg,
Begyógyul, bármily óriás a rés,
S a vége valamennyi szerelemnek
Nem a halál, — de végkimerülés.

Merész tulzás minden költői tétel,
Mely örök szerelemről szenvedleg:
Bármily soká legyen tűzön az étel.
Megint kívül, ha még olyan meleg.
Melylyel hajdan a sziveket tarolták.
A nyíl ma ártatlan galambsrét,
Az emberek meg váltig gyakorolják
A változatosságnak gyönyörét.

Káprázatból szőtt tündére a láznak,
Csillag-foszlány az első ideál:
A szívek ábrándok után vadásznak
S a cél: egy eltaposott rózsaszál.
Szemünk a rózsaszín hályog befutja,
S attól beteg lesz lelkünk és agyunk,
S az imádott legtöbbször azt se tudja,
Hogy voltaképe a világon vagyunk.

És ezt a hideglelést kihevervén
Egy esőkon új regényhez visz az út,
Meleg tüzhelynek rágódunk a tervén,
És kötjük már a mirtus-koszorút.
Kis barna asszony . . . ízes almarétes . . .
A trónutód . . . boldog családi kör . . .
És a sok álom olyan, olyan édes,
Hogy észrevétlen meglep a esőmör.

A harmadik a kedves ismeretlen,
Kivel a szél mindegyre összehoz:
Egymásra nézünk, hosszan, mind a ketten,
Mert nincsen abban illetlen, se rossz.
A pillantások összecsokolóznak,
— Tüzesben esőkol, mint az ajk, a szem: —
S le sem telik egy pillé-éltű hónap,
Kialszik már az ilyen szerelem.

Aztán, a sok regényestől unottan,
A nyugtalan kedv új életre hív:
Örült vágyakról mind a fék lepattan
És telhetetlen lesz a vér, a szív.
Egy emberöltőn tartó ölelés kell,
S egy esők, a melynek vége nincs sohasem,
S a esők alatt, saját tüzeben ég el
A szenvedélytől izzó szerelem.

S az érzékeken urra lesz az elme,
S megint új képhez jut az ó keret,
Szerelmünk már „a józanság szerelme“
Elebb gondolkodik, aztan szeret.
A boldogságnak gátat szab a mérték,
Az álmok útja se korlátatlan,
Hiába . . . nincsen abba üdv, se érték,
Minek törvénye, vagy szabálya van,

*) Mutató Faragó Rezső „Napszámban“ című verskötetéből.

On revient . . . Mert ujat nem találunk.
A hosszú sort elől kezdjük megint:
Penészvirág megint az ideálunk.
Mihelyt a jázminillat meglegyint.
S a másodvirágzások nyárutóját
Az ember oly sietve éli le,
Leszereti a szeretni valóját.
Hogy a halálig kész legyen vele.

A szerelemnek ez a féltett titka.
Ocsmány, mint minden, ami emberi.
Mindenki érzi, s mégis ő mi ritka.
Ki magának bevallani meri.
Mivel belékerült, úszik az árral.
Mint a sorsában megnyugvó török.
És hirdeti keserű-izes szájjal:
„Csak az a szerelem, a mely örök.”

Bálvány imádó, vad hitű pogánynak
Viseljük bűnét valamennyien.
Kik romlott szívvel több istent imádnak.
Mert nem tudják: az egy isten milyen.
És egy-egy órán, vétkünet belátva,
Az gondoljuk a vezeklés után:
Hogy mily derék teremtés az akácza.
Mivel egy évbe' kétszer nyit csupán.

HAMSEA ÁGOSTON.

Nagy emberekről szólva, aranyszáju Hock János azt találta mondani, hogy ezek nem a véletlen szü-
löttéi, hanem a *Gondviselés küldöttéi*, hogy fényt ter-
jesszenek, világosságot árásszanak ott, a hol szüksé-
ges. Ez a fény és ez a világosság többféleképp értel-
mezendő. Így sok fény és sok világosság kell, hogy
legyen az olyan emberben, aki egy példásan, hivatá-
sához híven, fennkölt gondolkozással eltöltött életpá-
lya derekán, nemcsak a saját nemzete és felekezete,

hanem mindnyájunk részéről oly tiszteletben és becs-
lésben részesül, mint *Hamsea* Ágoston. Szerencés
anya szülte, — hogy a nép nyelvén szóljak — az
oly embert, kiből az erények oly mód összpontosít-
vák, mint *Ham-sea* Ágostonban. S hogy most az Is-
tenben boldogult *Gollis* József örökének átruházása
ötletéből újból előtérbe kerül s az egész országbeli
sajtóban megfordul a *Hamsea* Ágoston neve, e sorok
írójának eszébe jut egyik román falubeli prókátor, a
ki ezen elnevezést talán sohasem érdemelte ki job-
ban, mint a most elmondandó esetből kifolyólag. Va-
sárnap délután volt s a falu kupaktanácsa a község-
háza előtti lózákon ülve, élvezettel hallgatta a pró-
kátor előadását. Ott voltam én is s a segédjegyző,
s nem kis meglepetéssel hallgattuk a többiekkel
egyetemben, miként tud még egy paraszt ember is
elragadtatással, ugyszólván szónoki ihlettel egy em-
berről beszélni. Ez a prókátor a hódos-bodrogi zár-
dában megfordult s ott hallotta egy zarándoklat al-
kalmával az archimandrita zárdafőnököt Isten ígét
hirdetni. — „Hisz a románoknak is van Hock Jáno-
suk” — mondá nekem a magyar vidékről származó
segédjegyző. Nem ujság válaszolám, tudja ezt a ro-
mán paraszt s az ur is egyaránt. Mert hisz elvitáz-
hatlan tény, az aradi román egyházmegye minden
egyik hívője, de az egész társadalom jól tudja azt,
hogy *Hamsea* Ágostonban a románok oly nagykép-
zettségű, fennköltten gondolkodó, jámborlelkületű fő-
papot bírnak, kire mindenkor büszkék voltak s méltá-
n lehetnek is.

Mint ember, ilyen a szó valódi értelmében. Mint
lelkipásztor egyházának ügyeit mindenkor szíven
hordta, kötelességeit híven teljesítette, s mivel Isten
ígét ő tudta a legigazabban, a legnagyobb odaadás-
sal, mint hivatásának élő pap hirdetni, püspöke őt
küldte a legexponáltabb vidékekre, hogy az eltévedt
bárányokat pásztorukhoz visszaterelje, hogy őket Isten
fia igaz ígéinek tanairól meggyőzze s hirdesse, hogy
csak a vallásos, az erkölcsös élet alapján képes a
román nép úgy anyagilag mint erkölcsileg erősödni.
Mint szegény, egyszerű szülők gyermekére, az élet
terhei zsenge korában reánehazodtak s hogy ő épp
ily körülmények folytán, mint az aradi román egy-
házmegye archimandritája, a püspöki állás után a
legdiszsesebbiket töltötte be, ez jellemzi az ő szemé-
lyének kiválóságát a legjobban, legvilágosabban.

Szerény, jámbor, nyíltszívű, egyszerű, türelmes.
Ellenségeket nem képzel, mert ő pap. Ő a szentírást
mindvégig szem előtt tartja, abból hitet és erőt merít.
Annak tanait híven követi: a ki téged kövel dob-
bál, te azt kenyérrel dobd vissza!

Nem tud beleilleszkedni a mai szemfényvesztő
korszak keretébe. Nem is akarja ismerni a korszak
fegyvereit. Nem tud „kiabálni” s nem tudja „maga
mellett a dobot veretni.” Ő pap s mint ilyen Istené-
nek és embertársainak akar szolgálni.

Jelleme szinte nem a mai korba való: olyan mint a szinarany, példák példájául szolgálhat.

Hamsea Ágoston 1849-ben, május hó 29-én született a Brassó megyei Rozsnyóban, szegény, egyszerű szülőktől. Már gyermekkorában, mikor szülőfalujának elemi iskolájában járt, feltűnt tanítója előtt legjamborabb tanítványának fogékonysága s különösen a vallástan iránti nagy előszeretete s rajongása. Tanítójának rábeszélésére édes apja a brassói gör. kel. román gymnaziumba küldte, hol tanulmányait mindvégig kitünően elvégezte. Innen kikerülve theologiai tanulmányait a nagyszebeni hittani intézetben folytatta. Ezek befejeztével Budapestre került, hol mint végzett theologus jogi és államtudományi tanulmányait szép sikerrel 1873-ban, mint alig 24 éves fiatal ember bevégezte. 1875-ben került Aradra mint theologiai tanár s ez idő óta minden tudását s tevékenységét ezen pályájának szentelte. Metianu püspök alatt, ki csakhamar megszeretvén a kiváló professort, 1881-ben szentszéki előadó, majd 6 évvel később a seminarium igazgatója lett s ezen minőségében 1901. végéig működött. Miután már előzőleg régebben 1879-ben a szerzetes rendbe lépett s ugyanakkor áldozár is lett, a Román Miron volt metropolita főnöke alatt tartott egyházi zsinat protosinellussá emelte s ezen minőségben már 1892. óta ő helyettesítette a püspököt s vezette a szentszéki üléseket, 1896-ban a hódos-bodrogi zárda főnöke lett. Az 1899-ben összeült püspöki zsinat alkalmával nagy kitüntetés érte *Hamsea* Ágostont, a midőn is a román egyház körül szerzett érdemeinek elismerésül őt *archimandritává* emelte, mely méltóság közvetlen a püspöki után következik.

Ugy egyházi mint irodalmi téren kiváló érdemeket szerzett magának *Hamsea*. Mint az aradi román egyházmegye legképzettebb papja s legjobb egyházi szónoka igen gyakran a legexponáltabb helyekre küldtetett ki püspöke által, s ott, ahol ő Isten igéit hirdette, megszűnt a viszály, s megszűnt minden egyenetlenség. Szép sikerei vannak az egyházi irodalom terén is. A többek között husz éven keresztül szerkesztette az egyházmegye hivatalos lapját a „*Biserica si Scolă-t*“, melyben megjelent cikkei mindenkor az egész vonalon a legnagyobb figyelmet ébresztették s sok babért szereztek a román egyház ezen hű fiának.

Vallásügyi szónoklatainak erős s nagy tudásról tanuskodó érvelései mindenkor az egyháznak egyegy újabb diadalát képezték.

Hogy mily hüen, mily odaadással tölti be *Hamsea* magas papi állását, azt még azzal is bebizonyította, hogy mióta ő lett a hódos-bodrogi zárda főnöke, újból megszokták a hívők a kolostorba való zárándoklást s most már évről-évre növekedik azon hívők száma, kik Hódos-Bodrogra zárándokolnak, hogy ott a mindennapi küzdelmes élet közepette lelki vigaszt

és gyönyörűséget nyerjenek s áhitattal hallgassák Isten igéinek s a keresztény tannak örök igaz törvényét, egyik legkimagaslóbb s legihlettebb egyházi szónokuktól: *Hamsea* Ágostontól.

PÜSPÖKVÁLASZTÁS.

Az „ALFÖLD“ számára írta: DELTA.

Arad, június 15.

A esütörtökön lefolyt püspökválasztás: *Mangra Vazul* urnak báresak ideiglenes, pár napra szóló győzelmével, azonban az aradi gör. kel. román egyházmegye s annak legdiszesebb állásának: *a püspöki szék méltóságának sárbatiprásával, lealázásával, a hívők hitét megingató tragikumával*, — megdöböntő szenzációt keltett nemcsak különösen nálunk Aradon s az egész Délvidéken, hanem széles ez országban mindenütt, a hová csak ezen szégyenteljes hír eljutott.

A magyar állameszme legnagyobb ellenségének, kinek a haza s ennek szeretetéről, a keresztény felebaráti szeretetről, a pap (főpapot nem is emlitek) kötelességéről fogalma sincs, s a kit nemcsak nálunk Aradon, hanem a józan román elemek Bukarestben, Románia fővárosában, hová *házáját elárulni, annak békéjét feldolni, lázítani* ment — nyilvánosan s az itt le nem írható módon megbélyegeztek, beszennyeztek, *Mangra Vazulnak pillanatnyi győzelmét* (míg a püspöki zsinat visszaveti) senki, ő maga sem merte volna hinni, csak ama *harminc* — nemes, a ki nem Budára tart s szabad halálra kész, hanem Aradra jött, hogy a hazaáruló s a memorandistákat Bécsbe *csak kíváncsiságból felkísérő (!) bajtársát* a tradícióban mindenkor nagy tiszteletet s méltóságában előkelőséget parancsoló püspöki állásra, támogatva a „*Viktória*“ aradi bank igazgatójától, *tükörkárától s ügyésztől* (mindhárom zsinati tag) megválassza.

Többször foglalkoztunk e lap hasábjain a püspökválasztás kérdésével, politikai szempontok azonban mindeddig nem vezéreltek bennünket. Nem pedig azért, mivel arról lévén meggyőződve, hogy egy *nagyfontosságú egyházi aktsuról* s nem politikai heccről lévén szó, hitük, hogy a hazafias román nép kebeléből választott zsinati tagok *többsége* nem fog visszaélni az őt választó nép bizalmával, hanem ezen szent kötelességét lelkiismeretesen fogja betölteni s szem előtt tartja, hogy meggyes püspökének, a reátermett, egyházilag, tudományosan képzett egyént s nem egy nyilvánosan s többszörösen megbélyegzett hecckáplánt választ.

Ezt annyival is inkább hittük s ezen hitünkben most megerősít ama hiteles értesülésünk, hogy a hazafias románok legközelebb nagy tiltakozó népgyűlést fognak Aradon összehívni, mely népgyűlés 100 tagu küldöttséget meneszt ugy az összeülő püspöki zsinat, mint pedig a kormány s ha szükséges a király elé.

Eme 100 tagu küldöttség, melyben az egész aradi román egyházmegye legszámottevőbb elemei s az összes nagyobb román községek hivatalos személyei is képviselve lesznek, tolmácsolni fogják az illetékes körök előtt azon határozott óhajokat, hogy oly embert mint a milyent a harmincz zsinati tag megválasztott, a legmagasabb egyházi méltóságban meg ne erősítsenek, ha csak nem akarják, hogy a hívők *nagy része a gör. kath. vallásra átérjen, a mi az egyházmegye legnagyobb vesztségét, erkölcsi süllyedését ronná maga után.* A lefolyt szánalmas választás ugyis sokat ártott eddig is az egyház s a püspöki méltóság szent tekintélyének.

Ily körülmények között megerősítettnek látszik azon elterjedt hir, hogy Mangra Vazul, ki a választás előtt a jelöltségtől vissza akart lépni, sejtven a *következményeket*, csupán fanatikus s kenyerüket kishitűen féltő hiveinek erőszakoskodására tartotta fenn jelöltségét.

Különben az egy Tribuna Poporului, Mangra s pártjának Aradon megjelenő lapját kivéve, az egész hazai román sajtó s a tekintélyesebb bukaresti lapok a legelkeseredettebben irnak a lefolyt választásról, figyelmeztetven Mangrát s hiveit, hogy mint minden világesoda csak három napig, az ő esodálatos megválasztása csak három — hétig fog tartani.

A mai szépirodalomhoz képest beh nyönyörű és igazán fonségos a bibliai Ruth könyve.

Méry Károly.

Feleség—asszony—nő. Itransz, a híres bölcsész következőképen jellemezte a különbséget „asszony”, „feleség” és „nő” között: Ha szerelemből házasodunk „feleségünk” van, ha kényelemből lépünk frigyre „asszonyt” hozunk a házhoz és ha hozomány miatt határoztuk el magunkat a lépésre „nő”-re tettünk szert. A feleség szeret, az asszony kímél, a nő megtűri. A feleséget a magunk, az asszonyt házibarátok és a nőt a társadalom kedvéért vesszük el. A feleség gondoskodik rólunk, az asszony a háztartásról, a nő arról, hogy divatban legyünk. A feleség ápolja s beteg férjét, az asszony meglátogatja, a nő tudakozódik hogylétéről. Bánatunkban osztozik a feleség, vagyunkban az asszony és adósságunkban a nő. Ha meghal a férj, megsiratja a feleség, siriratot készített számára az asszony és gyászban jár érte a nő.

AZ „ALFÖLD” SZÉPSÉGROVATA.

Verbos Mariska.

D A L O K.

I.

Nem szégyenlem, hogy szegény gyári lány
vagy,

Hogy ismeret'len elítélnek.
Náladnál kevesebbet érnek
Azok, a kik megvetnek és gyaláznak.
Szerelmem' én nem szégyeltem soha!
Hogy' pirulnék hát érted gyermekem,
A mikor te vagy napom, éjjelem,
Te, életemnek egész korszaka? . . .

Büszkén adom át az emlékezetnek
Nevedet, dalaimba szöve,
Hadd forrjon az nevemmel össze,
S hadd éljen tovább példaképp szerelmed!
Kedvesem egy szegény munkásleány,
A ki csupán csak magamért szeret;
Ki, ha fel sem venné szerelmemet,
Még az sem volna nagy szégyen reám!

II

Selyem, bársony, nyomta a lelkem',
Az élv, a mámor szomjan égetett.
S im', üdítő forrásra leltem,
Uj életre a kárhozat helyett!

Mosolygva játszottak szívemmel,
Lelkembe vágták éles karmaik' --
S rózeák helyett egy csendes ember
Most forrás mellett gyógyfüvet szakít.

Oh rejtsél el! s ne add ki lelkemet
Soha! ne add ki lelkem' jó leány!
Takarj be fehér gyolccsal engemet.
Hogy ne találjanak többé reám!

III.

A sajtó helyén félkegyelműn
Az előadást hallgatom.
S te sorsunk gúnyjaképp' szorongasz
És tapsolsz fönt a karzaton.

Komoly urak, előkelő nők
Ünnek köröttem, mindenütt.
S nem fáj, hogy nem lehet feszengnem
És fényelegnem ő velük.

Oda vágyom én föl tehozzád! . . .
Bár lenne melletted helyem.
S bár tudnék ott tapsolni véled,
Kacagni, sírni mindenem.

IV.

Ha véget ér a nehéz napi munka,
A hazatérő munkások sorában
Haladva, jól esik, hogy látalak újra.
Ki-ki villanó égszínkéek ruhádban.

S a hogy' letérsz a keresett fordulónál,
Még mosolygva titkon visszanezel,
Lelkembe üdvös, békés nyugalom száll
S tudom, hogy édes álmom lesz az éjjel.

NIKELSZKY GÉZA.

UTAZÁS EGY KIGOLYÓZÁS KÖRÜL.

Vagyis jobban mondva: Utazás egy főur becsülete körül. Még helyesebben: Utazás egy főur élete körül. Szerenése, hogy nem lehet a címetek tovább fokozni, mert halál lenne a vége.

Hetek óta beszélnek és írják az újságok, hogy a nemzeti kaszinónak kinos házi ügye van. Gróf Forgách Antal országgyűlési képviselőt, földbirtokost, a Nemzeti Kaszinó tagját, a kaszinó választmánya előtt súlyos váddal illette egy másik magnás, gróf Berchtold Miklós. Azt állította róla, hogy hamisan esküdtött egy polgári perben.

A dolog — a vádló szerint — így áll: gróf Berchtold az orfeumban egy alkalommal együtt mulatott gróf Forgáchesal. Hogyan, hogyan nem, Forgáchnak elfogyott volna a pénze, azért odafordult főrangú társához s kérte, segítse ki zavarából, adjon neki száz forintot kölcsön. Gróf Berchtold adott, s mivel Forgách nem fizette vissza a kölcsönt, gróf

Berchtold ügyvédje utján pert indított állítólagos adósa ellen száz forint és járulékaik iránt.

A tárgyalásra Forgách is ügyvédet küldött, aki kereken tagadta, hogy csak egy krajcárjával is tartoznék s nem igaz az, hogy felperestől alperes bármikor száz forintot kért vagy kapott volna kölcsön. A bizonyítási eljárás megindítván, a bizonyítás kötelessége a felperesre hárult. Gróf Berchtold ügyvédje azonban vagy nem tudott, vagy nem akart tanubizonyítással élni, — azért egyszerűen fölajánlotta az esküvel való bizonyítást. A bíróság gróf Forgách Antalnak ítélte oda az esküt, mire gróf Forgách Antal letette az esküt. Megesküdtött arra, hogy gróf Berchtoldtól nem kért és nem kapott kölcsön száz forintot, így hát nem tartozik neki. A bíróság ehhez képest a gróft keresetével elutasította, egyben pedig kötelezte a perköltségek viselésére.

Ez a tényállás. Itélet után az történt, hogy a perveztes fél a Nemzeti Kaszinóhoz fordult s hamisan mondván az esküt, kérte gróf Forgáchnak a kaszinóból való kigolyozását. Gróf Forgách értesülvén az ellene emelt vádról és arról, hogy a kaszinó bele akar menni az ügy érdemleges vizsgálatára, lemondott kaszinói tagságáról.

Azt lehetett volna hinni, hogy ezzel a Nemzeti Kaszinó házi ügye véget ért. De nem úgy van. A Nemzeti Kaszinó folytatja az eljárást, és a lapok egybehangzó állítása szerint csak akkor hajlandó megszüntetni az ügyet, hogyha gróf Forgách Antal beismeri, hogy hamisan esküdtött, lemond képviselői mandátumáról és megígéri, hogy soha többé képviselőségre pályázni nem fog: bizonyos időre külföldre megy, még ügyét itthon elfelejtik.

Mi közünk nekünk ahhoz, hogy tényleg hamisan esküdtött Forgách, vagy nem, nem a mi dolgunk eldönteni, hanem az arra illetékes bíróságé. De épp oly kevésbé, mint ahogy mi nem vagyunk hivatottak ezt a bűnügyi kérdést elbírálni, nem hivatott arra a Nemzeti Kaszinó és semmiféle magánestület sem. A helyes álláspont, melyet ebben a kérdésben a Nemzeti Kaszinónak el kellene foglalnia, az, hogy az ügy érdemébe addig bele nem megy, míg az illetékes bíróság ítélete nem fekszik előtte.

De ha volnának is a kaszinónak ily kiváltságos eszközei, ki jogosította fel arra, hogy személyes ügyekben ítélkezzék, felelősség nélkül? Aztán meg: mi köze a kaszinónak a Forgách mandátumához? Avagy ott tartunk már, hogy a Nemzeti Kaszinónak kell jóváhagynia, ki legyen képviselő és ki nem? Totobbá: mi jögon honosítja meg a kaszinó a számkivetés büntetését, melyet még a magyar büntetőtörvénykönyv sem ismer?

Nem szeretnők, ha félreértetnénk. Mindezeket nem azért mondtuk el, mintha akár az egyik, akár a másik peres fél mellett vagy ellen foglalnánk állást, s kijelentjük, hogy az ügy érdemébe, nevezetesen annak bírálatába: Berchtoldnak vagy Forgáchnak van-e igaza, — nem akartunk s nem is mentünk bele. Csak az ellen szálunk sikra a leghatározottabban, hogy a Nemzeti Kaszinó büntetőbírósa jogokat vándikál magának oly emberrel szemben, a kihez semmi köze, oly ügyben, amely a rendes bíróságok hatáskörébe tartozik, melybe — mint a lapok közlik, — még a katonai becsületbírósa sem ment bele és Forgáchot fölmentette.

IRODALOM.

EGY VERSES KÖNYVRŐL.

Hogy mit tesz hírlapírónak lenni, arra csak az felelhet, aki benne volt vagy benne van ebben a légkörben. Az a ki magába szívta azt a levegőt, melyben a szellemi munkásság élő zsaránokként világít be mindenik ott működött vagy működő napszamos lelkébe. És a ki már megízlelte ennek a kenyérkereseti módnak az eredményét, legyen az bár sokszor nagyon szők marokból adott jutalom, azért mégis nehezen válik meg az egészséges idegeket megbontó lázas kenyérkeresettől. Pedig bizony szellemi munka e napszamosait olyan aránytalanul gyengén javadalmazták, hogy sok esetben a tehetségesebbek is kénytelenek otthagyni ezt a mostoha pályát, amelyben az igaz tehetség a legtöbb esetben elvész — mert megutálja a betűt, nem hogy még szolgálna műzsájának, melynek csókja készítette őt, hogy e pályára lépjen. Hiszen a legtöbben azt hiszik, hogy egy, a velőig, a lélek és a szívig áthatott szellemi látkörrel bíró fiatal zseninek elég ha tehetségét egy egyszerű napíró, vagy hosszabb cikk sablonos keretéből bírálják meg és még azt is ráfogják, hogy még a helyes írással sines tisztában . . . Az ilyen gunyoros bírálók a legtöbb esetben minden magasabbra való rendeltetés híjján ott vénülnek meg a szellem kimagaslóbb napszamosai közt rágódva azok magasbatoró (*mondván*) hivatatlan tolakodásán.

Csak nagyon ritka az olyan *tehetség*, a ki a sablonos munka mellett mindvégig ki tud tartani. És azért is van a hírlapíróadalomban annyi közepes és középen aluli erőszakolt tehetség, mert a természet adta más szellemének ragyogó bűvös körében jól esik a dicsőségben való sütkérezés, a hiúság és nagyképűsködés által készítő hírlapírói hivatottság címen.

És hogyha a tucat zsáner között, tehetsége révén nagy ritkán kiválik egy-egy, a ki az ideges munka közepett, rágva a tollszárat, vagy szájába gyömöszölve a papírost, de szolgál annak a szellemnek, mely őt hivatottá teszi — az illetet csupa jóakarattal — (de vajjon a józan tudományos kritika tudatával?) vagy csupán a kollegiálitásnak fraternizáló szeretetével izléstelenül dicséri agyon a kritika? Az olyan tehetség vagy mondjuk ki poéta, ne adjon arra semmit, hogyha a hozzá legközelebb álló hírlapíró kollegája nyalja körül a dicséret hangján. Nincsen abban köszönet, mert nem a lelkiismeretes, megfontolt, áttanulmányozott kritika megnyilatkozása az.

Nagyon messze mentem attól, a minél tulajdonképpen maradnom kellett volna.

Faragó Rezső Napszámában című verses könyve az, melyet költőtársi tisztelettel: bizonynyal, szívesen adott nekem.

Poéta lelkü emberek más szemmel nézik egymást: mint más prózaikus lelkek. És hogyha a vers-

írók néha gunyolják is egymást, de *lelkük mélyén* a hol nincsen két-színűség, ahonnét (az igaz poétai lelkü embernél) a szín igazság érzelmei fakadnak ki, legyen az prózai vagy verses nyelven kifejezve, de elismerik egymásban azt, a mire kölesönösen méltók. Így vagyok én akkor, amikor Faragó Rezső könyve van előttem. És nagyon, de nagyon bánt az, hogy Faragónak hírlapírónak kell lenni. Engem benső barátság nem fűz Faragóhoz, én nem vagyok megéjtve a kollegiális szeretet konvencionális érzései által. Én tisztán látom Faragó lelki világát, melynek poétai megnyilatkozása e verses könyvben csak néhány kis-hányad részben van meg. Poézisének a leg-venájának tartalmasabb megnyilatkozására a lázas idegromboló munkában nem volt elég ideje. — Jól tudom: a mikor elfogta őt az ihlettség teremtő istensége, hányszor kellett neki ugyanakkor egy száraz velőtlen témát az ujság részére feldolgozni. Mikor azzal készen volt, — akkorra az ihlettség is eltűnt — bűvös szárnya nem csapkodott a lelke mélyén, a fenséges érzelmet megsemmisítette a száraz munka. Ezért bánt engem, hogy Faragónak hírlapírónak kell lennie.

Faragó Rezső ezzel a kötetel ott tart, a hol más poéták a harmadik, negyedik kötetnél vannak. Ő nála nem az édes szerelem érzete teremtette az első poemákat. Hanem mint hírlapíró az életből merített prózaikus tapasztalatok pendítették meg lelkében azokat a hurokat, a melyek versírásra készítettek. Ez nagyon meglátszik „*Az örök szerel mről*” című versén is.

A verses könyv huszonegy poemát tartalmaz, ezek elolvasása *igazán élvezetet nyújt*, úgy a laikusnak, mint annak, a ki hozzáférőleg bírálva olvassa el azokat. Azonban, a huszonegy vers kevés arra, hogy a szélsőségig agyondicsérjük a szerzőt, bárha kollegái is vagyunk.

Megvagyok győződve Faragó jóízléséről — és ön — kritikájáról, mi a következő verstörödekből is látszik, —

Hogy a bírálatát előlegezzem:
Van bennem véna, zsenge, biztató:
De ápolni kell, hogy oda ne vesszen, —
És színe is van, bár néhol fakó.
A sípot néha erőltetve fújja,
Olyankor léha, rossz irányba csap:
Az irodalom tévelygő fiúja,
Fölfedezésre ép legalkalmasabb.
Intő szavára várok, szomjasan:
Fedezzenek föl, nagyságos uram.

hogy dacára az agyon dicsérésnek, Faragó nem fog elbizakodva eltévelyedni arról az utról, a melyen most halad. Mert kevesen tudják azt, hogy a költészet iránya a poéta egyéni jellemétől függ: ha az

egyéni jellem megbokrosodik, akkor kietlen pusztán fog a poeta pegazusa szárnyalni — mert már előre is mámoros lett a dicsőség, a siker meghamisított italától.

LIPTÓFALVI H. ISTVÁN.

PUSZTULÓ FAJ.

(Regény.)

(7. Folytatás.)

— Az „ALFÖLD” számára írta: KOSZTKA MIHÁLY. —

V.

A kántor még tetszelgett tenorjában.

— Circum dederum me . . .

Azután vége volt a ceremóniának. A kis Ilmát eltemetik.

Mikor bezárult mögötte a családi sírbolt aranyozott ráesu ajtaja, Tallián Tódor báró már érezte, mintha megkönnyebbült volna. Mig látnia kellett azokat a némán és vádoló ajkakát, azokat a bezárva is feddő szemeket, folytonosan bántotta, kizozta a lelkiismeret. Aztán meg érezte karján a menyasszonya karját, kit a fekete gyász ruhában szebbnek, vonzóbbnak látott. Szíve, ez a nyugodt, csak pillanatig hevülni tudó, sanguinista szív erősebben kezdett működni.

Olyas felét érzett, hogy tudná ő ezt a lányt pénze nélkül is szeretni.

. . . Mikor a temetőből hazaérkezve, kocsijuk megállott a Reingruber palota előtt és Margittól elbuesuzott, oly hevesen, annyi szenvedélyvel esókolta meg kezét, hogy Margit egész testében összerázkódott; s amint eltűnt Margit karesu alakja, önkénytelenül felkiáltott:

— Szeretem, imádom ezt a lányt! . . .

Hanem a mióta a kis Ilma ott künn nyugodott szomorúság, némaság költözött a palotába.

Az öreg Reingruber azon naptól folyton az ágyban vergődött. Kimondhatatlan szerette kis leányát és miatta lelki beteg lett. Nincs annak orvossága, nem lehet azt gyógyítani. A lélek csak fáj, a test csak sorvad.

Napról napra soványabb, szárazabb lett, csak még — egy gondolatra gyuladtak ki halvány orcái, ha leánya, Margit oda ült ágyához, és megfogva annak fehér, átlátszó kezét, mondogathatta:

— Ne légy szomorú leányocskám, légy vig, majd báróné leszel. Ugye, sohse hitted, még báróné is lesz belőled. Lám, lám, a ki szép, azt megjutalmazza Isten. Báróné leszel, báróné.

Egész gyermek lett ezzel a gondolattal. Margit meg félre fordult ilyenkor és kitérölte a szeméibe gyűlt könnyeket, vagy ha már nem bírta tovább tartani, mikor atyja szinte lázasan rebegte:

— Oh, ha nem tudnám, hogy báróné leszel, mindjárt meghalnék . . .

Akkor kiszaladt, szobájában a dívánra vetette magát és sirt, sirt, zokogott. . . .

Mert Margit már kezdett irtózni vőlegényétől. Különös történet ez.

Másnap, hogy a kis Ilmát eltemették, Margit Ilma asztalán egy levelet talált, mely neki volt címezve. Gyorsan tépte fei a borítékot. A levél nem volt hosszú, csak ennyi: „A ki egyszer tud szerelmet hazudni, tud az másodszor is. Utáld azt az embert, ki nevetve tudta a szívemet összetörni.”

Mikor elolvasta, egy hang nélkül végig vágódott a padolaton, az esés hangját elvette a puha, vastag szőnyeg.

Sokáig feküdt úgy. A belső eselések hívás nélkül sohase jöttek szobájába. Gyors léptek neszére felriadt. Az órára pillantott önkéntelenül: hat óra volt. Ez volt a báró látogatási ideje — mindennap.

Hirtelen felugrott, s a levelet a lobogó tüzi kályhába dobta, hiszen úgysis bevésődött annak minden sora lelkébe, szívébe. Alig igazithatta meg kissé haját, a midőn belépett a báró.

Az ajtóban megállt.

— Szabad?

Margit szerette volna mondani: nem, nem szabad. Hiszen nyugalomra volt szüksége. Lelkében az érzés, felkorbácsolt tenger hullámaként kavargott. Mintha kőd, sűrű, fojtó, nehéz kőd szállott volna le előtte. Érezte, hogy vére lassan, lassabban kezd keringeni. Agyában tompa fájást érzett. Sirni szeretett volna, sirni, sirni — és mégis azt mondta:

— Szabad.

Tallián látta a pillanatnyi habozást. Eh, de mit törődött ő most habozással. Mint oroszlán, mely a prédára csap, olyan vad mohósággal közeledett Margithoz. Bágyadtan lecsüngő kis kezét oly erővel szorította ajkaihoz, hogy vörös folt maradt helyén. Azután szeliden, gyengéden leülésre készítette a díványon, s maga is mellé ült, úgy beszélt hozzá.

Valami költői hangulat lepte meg, vagy talán a jobb érzés hangja gyuladt ki bemohosodott lelkében.

— Sápadtak látom szép arcát. Valami bántja? Oly kin nekem a szomorúságot, a boru látnom arcán. Azt akarom, hogy kacagó legyen a kedve, viruló egész lénye, nevensen mint a gerle, hisz tud maga, ha akar. És engem szeressen egy kissé. Hiszen nem tudtak még szeretni eddig az emberek, majd én mutatom meg, miként kell szeretni. Mint láva tüze, úgy kereng bennem a vér, azt hiszem szétpattantja eremet. Szeretlek, szeretlek, szeretlek . . .

Aztán hevesen, erősen magához szorította Margit remegő testét. Szörnyű szenvedés kizozta a leányt: szerelmet kívánt testének minden ize, kéjes zsidbada járta át tagjait, ő is szerette volna mondani, mint mondta az a másik: szeretlek, szeretlek s nem

tudta, mert látta kis testvérének hideg, de annyit mondó arcát. Szeretett volna erősen odasimulni az édes férfi keblére és nem tudott, mert érezte a kis Ilma hideg kezét, mely visszatartja. Csak lehajtotta fejét, mint a kis virág a forró sugarak égető, perzselő ereje alatt.

Több perc telt el anélkül, hogy egyik is, vagy másik is szólt volna. Margit maga elé meresztette merev szeméit, a báró pedig nézte, nézte a szép arcot. Látta, tudta, hogy szenved, s nem merte kérdeni: miért?

Végre is Margit szólalt meg.

— Kissé unalmas vagyok. Nemde? De hisz még olyan új a seb, még mindig előttem áll a rémes jelenet, mikor a kis Ilma. . .

Nem tudta tovább folytatni, a heves zokogás elfojtotta szavait. A báró vigasztalni akarta; de Margit közbe szólt:

— Ne, ne szóljon most. Nem kell, nem lehet ezt a fájdalmat üres szavakkal elaltatni. A gyötrennek magától kell elmúlni.

A báró fölállott. Érezte, hogy ő itt most felesleges, sőt kellemetlen. Midőn Margit bucsura nyújtotta kezét, Talliánt újra elfogta a szenvedély, hirtelen odatapasztotta ajkait a leány ajkaihoz és hosszasán, szenvedélyesen csókolta meg.

Ez volt az első csókjuk.

Margit mint egy szobor, úgy maradt ott állva. Majd nagy sokára feleszmélt, pár lépést tett, aztán mintha ereje elhagyta volna, a pamlagra rogyott.

Ugy rángatózott szép, klasszikus teste, mintha epileptikus lett volna. Kis csipkekendőjét apró darabkákra harapdálta. Már sirni sem tudott, csak szája szélét mardosta, hogy szinte a vér serkedett ki.

(Folytatjuk)

KRÓNIKA.

DRUKK AZ ÉRETTSÉGIN.

— A leghaszontalanabb intézményről. —

Arad, június 14.

Az aradi iskolákban javában folynak az érettségi vizsgálatok, alkalmoszerű tehát elmélkedni arról, hogy tulajdonképen mire való is volna ez a ránk-száradt intézmény, már tudniillik az érettségi-vizsga?

Ne csudálkozzunk azon, hogy az ifjak meg nem engedett eszközökkel igyekeznek könnyíteni az érettségi torturái miatt. Hogy ezt megmagyarázzam, vizsgáljuk meg előbb azt az esetet, mely a napokban egy gimnáziumban történt, ahol a növendékek valamely svindlit csináltak a tételekkel.

Hogy micsoda lelki kinok előzték meg ezt a tettüket, azt csak akkor tudhatjuk megbírálni, ha most öszülő fejjel, életünk derekán arra a korszakra gondolunk, mikor még mi is ott ültünk és végigkin-

lódtuk azt a torturát, melyet csak olyanok találhatunk ki, mint a jezsuiták, kiknek határozott „érdemük“ a gimnáziumok mai tanrendszere, minden hátramaradottságával, torturájával rávallva a sötétség lovagjaira. És hogy még mindig fentartják e rendszert, annak eredménye ez az eset, melynél nemesak az ifjak eljárása helytelen. A középkor tanrendszerének legkínosabb maradványa ez a vizsgálati rendszer, melyet két szempontból vélnek okvetetlen fentartandónak: a tanár és a növendék ellenőrzése szempontjából.

A tanár ellenőrzése a legképtelenebb gyanúsítás a magyar tanárság ellen. Reá van a tanár arra szorulva, hogy a főigazgató jelenlétében még egyszer megbírálja az általa már egyszer igazságosan megbírált tudást? De hiszen egy és ugyanazon tudást kétféleképp igazságosan nem lehet megbírálni! Tudunk pedig olyan esetet, mikor a tanár ugyanazt a növendéket, ugyan azzal a tudással az osztályvizsgálaton jó eredménnyel átbocsátotta, az érettségi vizsgálaton pedig elbukatta. S miért, melyik ítélete volt tehát igazságos? Mirevaló az a sokféle vizsgálat, hiszen a tanár csak nem játszik össze a növénydeksereggel! Már pedig ilyen és efféle gyanúsítás nyoma rejlik az érettségi vizsgálati szabályzatban. És ez ellen nemhogy tiltakozna a magyar tanári kar. Dehogy! A gyanúsítások alapjánságának beigazolására legalkalmasabb eszköznek tartja — a régi rendszer fentartását. Egy és ugyanazon anyagból háromszor vizsgáznai. S miért? Hogy a tanár ellenőriztessék? Édes uraim, ha a tanár akar, akkor lehet ott főigazgató, megkönnyítheti ő az érettségit. És hogy nem teszi, bizonyára nem a felettes hatóság jelenléte tartja vissza, hanem valami más, amit becsületnek vevnek, s amit felülbírálni nincs jogában senkinek sem!

De ez az érettségi vizsgálat szóbeli része még nem oly képtelenség, mint az írásbeli. A tanár már emberi okokból — igen helyesen — saját tárgyának vizsgálatán segít növendékein, mert hisz a felsőbb-ség előtt saját értékét megmutatni óhajta. Mert az nem lehet, hogy a tanár, ki az ifjuságnak esetleg nyolc éven keresztül atyai oktatója és nevelője volt, huszonnégy óra alatt inkvizitorrá váljék. Már pedig van tanár, aki detektív-ként jár fel s alá az írásbeli érettségén, árgusszemekkel őrködve a növénydekseregen. Melyik ér el helyesebben: az-e, ki növendékeit kiségi zavarából, avagy az, ki inkvizitorrá nővi ki magát huszonnégy óra alatt, azt a gyakorlati élet mutatja meg.

Nem mondom, akad olyan tanár, ki a végletekbe ment, de ez általános bírálatnál nem számít. Mindenikünk deákéletéből maradtak fenn bizonyos képek, melyek között megtaláljuk a tulszigoru és az enyhe tanár képét. A tulszigoru tanár, különösen a fentebb vázolt módon átvedlett tanár iránt gyűlölet fejlődik ki, úgy azokban, kik már túl vannak hatalmi körén, de azokban is, kik továbbra is növendékei maradnak a tanárnak. Diákéletünk eme képei között a végletekbe menő tanár képe szármalmas. Önkéntelenül mosoly jó ajkunkra, ha reájuk gondolunk, de megőrizzük a böles mérsékletet alkalmazó tanár alakját messze az iskola határán túl is.

Jól tudjuk azt, hogy ezen, nemesak a tanárookra, hanem az ifjura és szülőire nézve izgató vizsgálat fentartásának semmi komolyabb alapja nincs. Az

ifju szempontjából épp oly képtelenség a vizsgálatra mai formája, mint a tanárok szempontjából. Láttunk már nem egy esetet, mikor kitünő képzettségű növendékeket elbuktatták, a másikat pedig, ki sokkal gyengébb tanuló volt, képesítették. Ez a rendszer szerecsen hájászóvá teszi az ifjúságot, mert bármennyire tanul is a fiu, megtörténhetik vele, hogy elbukik. Pedig hogy törte magát éjjel s nappal hónapokon keresztül! Hiába mondotta szülője, hogy ez nem vége, a fiu még sem lát tovább, s már kész embernek hiszi magát az érettségi után. Ilyen nyomasztó lelki kinok következtében nincs ifju, ki ne igyekezne az írásbelin magán segíteni.

Hallják egyszer meg már azok, kik oly fennen hirdetik szabadelvű voltukat, hogy a spicli-rendszer szegyen azokra, kik a közoktatásügy szolgálataiban oly önzetlenül teljesítik feladatukat. Nem elég a közvélemény szemét jelentéktelen könnyítésekkel kitérűlni, hanem a jövő társadalom alakulására nagybefolyást gyakorló kérdéseket alaposan kell megvitatni. Vegyék figyelembe az illetékes körök, hogy a régi rendszer fentartásával oly sok ifjút tesznek szerencsétlenné és annyi becsületet gyanúsítanak alapatlanul.

A LEGUJABB SZOBOR.

A legujabb szobor a: „munka szobra!” Így is nevezhetnénk azt a követ, melyet a művészet mestere, a munka mesteréről készített s a melynek leleplezése nagy ünnepek keretében folyt le a hó 18-án a Neuman testvérek tulajdonát képező szeszgyártelepen. Méltó és szép, magasztos volt ez ünnepélyen, mely nemcsak a Neuman család, de egész társadalmunk képviselői, ennek színe-java, egyesületek és társulatok s az óriási telep sok százra menő munkása volt jelen, ünnepelevén a ház s a continensen egyedül álló szeszgyár öröknevű megalapítójának nagy és dicső emlékét, mely ma már műkezek által érebe öntve örök időkig hirdetni fogja boldogemlékü Neuman Edének elvét: *Labor omnia vincit!*

Mert örök igaz az, hogy a munka mindent legyőz, s hogy ennek a kitartó, lankadatlan munkának köszönhetjük, hogy Magyarországnak ma a szeszgyártás terén nemcsak Európában, hanem a legkiterjedtebb gyáripárt űző Amerikában is párját ritkítő s a maga nemében egyedül álló ipartelepe van. Valamint tény az is, hogy ezen immár megörökített emlékü férfiú hőrszi munkájának köszönhetjük különösen mi aradiak, hogy a Neuman-féle gyártelepen oly sok száz munkás keresi mindennapi kenyerét, hogy iparunk és kereskedelmünk általa jelentős nivóra emelkedett.

Nem is említve a jótétemények végtelen sorozatát, melyeket ezen közszeretettel örvendő család úgy egyesek százaival, mint pedig egyesületekkel és társulatokkal szemben szüntelenül gyakorol, városunk társadalmi életében, tekintve annak akár félszázadnál

Neuman Ede szobra.

is messzibbre visszamenő multját, avagy jelenét, a Neuman család oly áldásos szerepet visz, mint vittek a Mediciek és Dogék, a macenások eme halhatatlanjai Lombardia legszebb városaiban: Milanóban és Flórenzenben.

Mai számunkban képen is bemutatjuk a Róna József művészi keze alkotta remek mellszobrot, mely ott áll a hatalmas gyártelep udvarán elterülő családi parkban, körülvéve babérok özönétől, melyet a méltatni tudó társadalom rakott le a magának elévülhetlen érdemeket szerzett s nyolcvan éves kort elért volt családalapítónak, Neuman Edének, kinek emléke sokáig élni fog közöttünk.

DELTA.

SAISON I.

Nyár van forró és tikkasztó
Ez a meleg már borzasztó,
Melege van a Múzsának
Adieu-t int a kőszínháznak
Szellős hajlékába ment át,
S megkezdte a nyaralását.
Vendége is lesz a nyáron,
— Mulatni vágy minden áron.
Pesti primadonnák, urak,
Így nem únjuk meg a nyarat!

Volt a héten nagy esemény
Sok Aradon most a festmény,
Megnyilt a képkiallítás,

Vasárnap volt a vernisság
Nemzeti szalon b'pesti,
A tárlatot az rendezi.
Lesz már itt is műpártolás
Valódi vagy theóriás,
Mert csak addig műpártolunk,
Míg a zsebünkbe nem nyulunk.

Bontják már az öreg tornyot,
Minorita ős templomot.
Tanuja volt nagy időknék,
Vígashelye sok hívőnek.
Eltűnik a föld színéről
Helyébe majd az új épül.
Isten veled öreg templom
Olyan vagy most mint egy szép rom,
Szeretettel gondolunk rád
Feledés nem borul reád.

Püspökválasztó románok,
Hetek óta harcban állók
Nem tudtak megegyezkedni
Kit kellene választani.
Derék magyar barát Hamseát
Avagy tuzló, dákö Mangrát ?
Mangra lett a győztes püspök,
Fogtak is benne törököt.
Nem tudom még mi lesz vége —
Meg lesz majd ő erősítve ?

„Konstantinápoly Aradon“
Olvasható plakátokon.
A jó nemzeti szövetség
Mulatságok rendezését —
Bizony érti. S a tündérest
Dobogtatja a lány szívet
Török élet és caroussel,
Versenyezik minden széppel
Ezeregy éj, gondolázás,
Lampionos csolnakozás.

Hát ez kell a bús magyarnak —
D á r i d ó, h o g y m u l a s s a n a k !

TÖVIS.

Zilahy Gyula.

IV.

A korcsolyapálya üveg-pavillonjában kis, kerek asztal körül jókedvű társaság cognacozott. A szép, érdekes Biharyné kacagva hallgatta udvarlóinak bókjait. S míg fehér fogsora tündökölve villant ki piros ajaka mögül, szeme forró nézéssel csüngött Pethő Erőnön, ki szórakozottan játszott a monoklijával.

Az asszony idegesen állott fel:

— Urak! már korcsolyázni szeretnék! Elég a tereferéből, ki jön velem? — kérde kacér mosollyal.

ÁLOM.

Irta: MOK FERENCÉ.

De az ifju csalogató képe odafurakodott a leány álmába. Menyasszony volt, Ernő menyasszonya. Szerelmük a régi, tiszta, hűséges. És oly boldog volt álmában, keze ott pihent az ifju kezében, tekintetük összeolvadt a nagy, örök boldogság reményében. Felébredett.

Álom volt csupán. Csalogató, bűbajos álom...

Az urak udvariasan tolongtak mellé:

— „Szabad kérem!“, „nekem ígérte!“ velem kérem!”

— Pethő, jöjjön maga velem, ezek az urak tulajdonképpen tolongnak!

Az ifju szeme felragyogott, amint az asszony puha kezét kezében érezte.

A sima jégtükrön kipirult arccal siklottak tovább korcsolyáikon.

Reszkető, fulladozó szerelmi vallomás szakadt fel a fiu szívéből.

Az asszony nézte hideg mosolyal, égő szemmel. Az ifju kért, könyörgött, szép arca lázban égett. Végre engedett az asszony.

— Öt órákor jöjjön hozzám Ernő, hozzá a hegedűjét, egyedül leszek! De most hagyjon már el, vezessen vissza a terembe, fel fog tűnni hosszas együttlétünk — suttogta a szép asszony.

Pethő körülnézett a pályán.

— Most Adával futok kétszer a pálya körül, ennyi udvariassággal tartozom a régi, gyermekkori barátoknak!

Könnyedén hajolt meg a szép ifju a leány nyúló alakja előtt.

— Egy-két tourra kisasszony szabad?

Ada összeresztette kezét, önkénytelenül pihegő mellére nyomódott.

— Köszönöm Pethő, ma már sokat korcsolyáztam, hazamegyünk!

Az ifju közömbös arccal csevegett még néhány percig, azután eltávozott.

Ada feje mélyen a mellére esett, majd büszkén felegyenesedett, de a keze oly nehezen csüngött atyjának karjában, a szíve pedig még nehezebb volt attól a sok összegyűlt keserűségtől . . .

*

S míg egy kacér, félhomályos szobában, egy kacagó asszony hallgatta az előtte térdelő ifju suttogását, addig egy tiszta fehér leányszobában egy szűzi lélek utolsó harcát vívta a szerelem hatalmával. Mégis! A szerelem maradt a győztes!

És győzött az a szép, fekete hajú asszony, ki szívére ölelte Pethő Ernő szőkefürtös fejét, aki beszélt hozzá lázas, forró szavakat . . .

Gyermekálmom, édes, tündöklő gyermekálmom, hová röppentél?

Ada Ernővel táncolt. Az ifju a leány derekán pihent, de a szeme egy barna, magas asszonyon csüngött.

— Ernő! maga szórakozott! miért nem szól hozzám?

— Igen, igen beszéljünk! mondja csak, ki az a magas, szép asszony ott, aki Csernoh főhadnagygyal táncol? Láttam már az őszszel többször Pesten, hogy jött ő ide a mi kedves városunkba?

Ada szíve egy féltő sejtéstől szorult össze.

— Az Biharyné. Főmérnök az ure, most tették át ide Pestről. Azt mondják kacér, mulatós asszony!

A fiu táncolt tovább szilaj hévvel, kipirult arccal, a szeme meg lopva az asszonyra tévedt.

S mikor a luszter gyertyái reggel felé már majd leégtek, Ernő ott volt a szép asszony közelében, nagy pirostollas legyezővel hűsítve a nő felhevült arcát. A fehér vállak oly csábítóan fehérlettek a vörös selyemderékből, csipkék közül. Az ifju érezte, S azok a fekete szemek delejes erővel néztek a fiu lángragyult szemébe.

Ada halavány arccal csevegett táncosával, majd fáradt hangon szólott atyjához:

— Apuskám! mennék haza, olyan fáradt vagyok már!

Mikor az ifju leány a lefüggönyözött szoba csipkepárnás ágyában pihent, szemét kerülte az álom. Pedig fáradt volt. Fáradt volt a teste, lelke s úgy vágyott pihenni sokáig, talán örökre. Az a mult az édes mult elérhetetlen messzeségbe távolodott tőle. Erővel akarta a lelkéből kitépni az augusztusi nyárej tündérszép regéjét. Higgadt fővel, kihűlt szívvel akart gondolni egy kietlen, sivár jövőre . . . Elaludt.

SAISON. II.

AZ UJSÁGSÁTOR.

Arad, június 14.

Kedves Honisch!

Olvasta?

Én olvastam. Nagyszerű dolog ez. Micsoda szenzáció. Nem az újságoknak való szenzáció, hanem a szalon, a korzó szenzációja.

A Konstantinápoly Aradon című mulatság hölgy névsorát olvassa el, s majd maga is álmélkodni fog.

Az első sátorban a zsidók, a másodikban a válogatott dzsentrik, a harmadikban a kevésbé válogatott dzsentrik, és az utolsóban a legkevésbé válogatott dzsentrik, de előkelő praticius hölgyek.

Mintha a zsur-néni ujját látnám az elrendezésben, csakhogy sokkal elmésebben. A zsur-néniél tudniillik három osztály van, első-, második-, és harmadosztályú dzsentri. De itt, uramfia, milyen érdekes. Az osztályok kibővültek egy negyedikkel, a zsidó osztállyal.

Még szigorubb a korlát. De hát igazuk is van. Hogy lehetne például egy gazdag, szép, művelt, de zsidó lányt a dzsentrik, talán vagyontalan, esetleg kevésbé művelt, de keresztény osztályba beosztani. Ez megbontása volna annak a társadalmi rendnek, melyet Rakovszky István és Laehne Hugó urak teremtettek meg.

Maga azt gondolja, hogy én eddig csak gunyolódtam. Most kíváncsi az én őszinte véleményemre.

Nos, megmondom. Ha nekem választani kellene,

hogy melyik sátorba álljak, mindenesetre az első sátorba mennék. A barátneim ugyan megtagadnának, mert hisz azok is vagyontalanok, esetleg kevésbé műveltek, de mindenek fölött keresztények, szóval joggal nevezik magukat dzsentriknek, de hát én avval nem törődnek.

Jobban érezném magam az első sátorban, mint a többiben. A második sátorból (I. oszt. dzsentri) kitéssékelnének, a harmadikból (II. oszt. dzsentri) kinéznének, az utolsóban meg lünnének.

Igy hát nem maradna más hátra, mint az első.

De ne siessünk. Nem én vagyok az első, aki így járna. Így vannak mindazok, akik benne vannak a különböző felekezeti sátrakban. Nincs egyetlen egy se, aki magát egyik vagy másik sátorban utolsónak tartaná, hanem mindenki a többieket tartja utolsónak, oda nem valónak. (Bocsánat a tiszteltreméltó kivételektől.) Csak a zsidó sátorban ott van egyetértés.

Csak az a kérdés már most, nem néznének-e engem ki a zsidósátorból is?

Mert nem volna lehetetlen, én azt mondanám rá, hogy joguk van hozzá. Mert úgy áll a dolog, hogy az első sátorban épp annyi jogcím van lenézni a többieket, mint a mennyi a többieknek — nincs. Érti ezt, kedves Honisch?

Eveline.

U. i. Egyébként tegye a szívét a kezére és mondja meg őszintén, tudja-e kinek, minek a tiszteltetés, mindez alkalomból, minek az ötletéből satöbbi rendezik a vasárnapi ünnepet. És főleg miért Konstantinápoly Aradon és mért nem Egy éj a Boszporuson, vagy Konstantinápoly a várospergeti taven, vagy Egy éj Aradon a czime. Ezen töprengék már régóta.

Eveline.

A „NEMZETI SZALON“ ARADON.

— A harmadik aradi kiállítás. —

Arad, június 14.

Soha vidéki tárlat nem volt tartalomdúsabb, mint a mostani, melyet harmadizben rendezett Aradon a Nemzeti Szalon, s mely e hó 8-án nyílt meg a Templom-utcai polgári iskola dísztermében s folyó hó 22-én bezáródik. — De nem is volt még tárlat, melyet olyan kevesen látogattak meg, s melynek oly kevés műbarátja lett volna, mint a mostaninak. Ámbár a sajtó mindent elkövetett, a nagyközönség — az 50 fillérnyi csekély belépti díj dacára nem méltányolja azt érdemileg. S a műbarátok, a maecenások (!) hol késnek ezek? De, ne beszéljünk a XX., matercalisztikus században a maecenásokról, csupán kérdezzük azt, hogy hol maradtak, hol vannak a város s a vármegye előkelőségei?

Tessék — nagyérdemű közönség! ezennel tudomásul venni, hogy addig, míg e sorok napvilágot látnak, csupán két úriember akadt, a kinek nevét, mint vevőket a tárlaton kiállított képek alatti táblán találtunk: Kristyóry János kereskedelmi és iparkamarai elnök s Ring Béla úrét.

Vagy talán társadalmunkat már egyáltalán nem érdeklik magyar művészeink legelőbbkelőjeinek ihletett művei? Hisz, ha oly szegények is vagyunk, mint

a minőknek ma már a nem szegények is szeretik magukat hirdetni, találkozhatnak mégis néhányan kik egy-egy műmunkát olesó áron megszerezhetnének maguknak. Egy néhány üveg francia pezsgő áráért örök művet, remek szobadiszit, szükséges, szép butordarabot szerezhetnek még ezen hatalmas tárlaton azok, kiknek talán mindennap jut — francia pezsgőre. És így juttathatnának egy kis pezsgőkedvet azoknak is, kik a legnagyobb nélkülözéskedvet árnak, agy és testbeli erejüknek teljes igénybevételével nap-nap után emelik a magyar művészet ezen legszebb ágazatának kultuszát s olesó árért kínálják annak gyümölcsét! Blázirtak vagyunk már mindenben

*

A tárlatot megtekintve az első pillanatra szembeötlő Szenes Fülöpnek óriási műve: Sámson és Delila, kívül az ország műértői s az egész sajtó a legnagyobb elragadtatás hangján szöllottak e műről, mi csak azt mondhatjuk, hogy maga e kép érdemes arra, hogy a tárlatot azok, kik még nem látták, megtekintsék. Különben Szenes állított ki a tárlaton levő 278 mű között legtöbbit. Munkácsy Mihálynak több régi műve ékesíti a tárlatot. Rubovics Mark nem kevésbé sok remekművet állított ki.

Aradi festőművészeink közül méltó feltűnést kelt Alexits Istvánnak költői ihlete. E művében Alexits nem keresi a színek hatását, hogy annál markánsabban fejezi ki eszméjét: az ábrándozó költőt, midőn a múzsa háta megé terem s megihleti A mű komor színei azt a benyomást gyakorolják reánk, mintha az alig 1900-ban Münchenben készült kép nagyon öreg volna. E munka Meisztorovits János, minden szép iránt érzékel s műizléssel bíró polgártársunk tulajdona. Nem kisebb műértékkel bír Alexits „Tanulmánya” is. Méltó feltűnést keltene az Alexits által az aradi ipartestület részére megfestett „királykép” is, ha a tárlat megnyitására elkészült volna.

Balla Frigyes több szép munkát állított ki, melyeknek egyikét, az „öreg-magyart” Kristyóry János úr megvette. Barna Kálmán „Tanulmány fej”-e, nagy művész érzékről tesz tanúságot.

A PÁRBAJ ŐSFORRÁSA.

Majd a legközelebbi párbaj alkalmával, mikor az egyik, esetleg mindakét fél halálosan megsebesül, esetleg életével fizeti meg a társadalmi együgyű, lovagias felfogást, ismét garmadaszámra fog a sok cikk megindulni, mely mind elítéli a félszeg szokást és biztos, hogy fogunk hallani — két napig — lelkes párbajjelenes mozgalmakról. Azután lelohad a láng, elhallgat szó és irás, marad minden a régiben.

Ilyen mozgalmak alkalmával felmerül az a nézet, az a tévhit, hogy a párbaj eredete Francia- vagy Olaszországban keresendő, ismét mások a germánok istenitéletéből keletkezettnek tartják.

Mindez nem felel meg a valóságnak.

Ha a háboruknak őseredetét kutatjuk, az emberiség történetében nagyon vissza kell lapoznunk. Mikor a földön még kevés ember lakott, ezeknek sokkal több bajuk volt a vadállatokkal, semhogy egymással háboruskodtak volna.

Ha azonban mégis akadt egyiknek-másiknak baja valamelyik embertársával, úgy intézték el ügyüket, ahmint az állatoktól látták: egymásra rohantak és addig ütötték-verték egymást, amíg a gyengébb, az ügyetlenebb lehetetlenné nem lett.

Szóval: aki bírta, az marta.

Hogy mi volt az oka az ilyen veszekedésnek? Hát mi lehetett? Miért ront egyik vadállat a másikra? A szarvasok, a sasok miért vívnak élet-halál harcot? Melyik harc a legádázabb? A vetélytársak harca.

Később, mikor már a műveltség jobban elterjedt és azon a fokon állott, amelyet ma is megtalálunk a legalantasabb népfajoknál, bizonyos szakadás lett észlelhető. Az egyes hordák összébb szorultak, tömörültek, határokat szabtak meg és minden embert, aki nem az ő hordájához tartozott, idegennek, ellenségnek tekintett és úgy is bánt vele. Ahol rátalált, megtámadta, ahol megsejtette, vadászott reá, tört vetet: neki, hogy hatalmába ejtse és ha ez sikerült, lemészárolta, felkoncolta, mint az állatot, meg is ette és azután a koponyával éppen úgy feldiszította lakását, mint a vadász a szarvas agancsaival, a tigris, az oroszlán bőrével.

Ebben az alakjában az embervadászat a műveltség terjedésével csökkent, — de más alakjában ma is feltalálható, mikor egyik nép megéhezik a másiknak földjére, marhájára, kincseire. Természetesen az ilyen harcokban a győző nem eszi meg a legyőzött húsát, nem diesekszik el a koponyákkal.

Ha azonban szabad is volt minden felelősség nélkül az idegen hordához tartozót elpusztítani, a saját törzsbeliének életét már szigorú szabályok védték, biztosították. Ezekben az óvintézkedésekben találjuk esiráját a párbajnak.

Nagyon hiányos adat áll csak a kutató rendelkezésére: de egyes szokásokat megtalálunk. Dél-Afrika, Új-Hollandia és Ausztrália félvad, műveletlen törzseinél még mai napig is, és így ez alapon meg lehet alkotni a multat.

Az idegen hordák elleni elkeseredett, kíméletlen harcot például az új-hollandi népeknél tapasztalhatjuk. Ha emberhusra megéheznek, lesben állanak az idegen törzs lakóhelyénél és akít megkaparítanak, irgalmatlanul lekasabolják és megeszik. De ha valamelyik clay-ban egyenletlenség támad és a hordához tartozók méltán tarthatnak attól, hogy az egyenletlenség esetleg véres összeütközésre vezethetne, akkor páros viaskodással intézik el az ügyet. A viaskodók kicsiny gömbölyű pajzsokkal védekeznek a botütések ellen. Ha valamelyik egy ütést, vagy karcolást kapott, az a legyőzött, a vesztes. Csak a legritkább esetben halálos kimenetelű az ilyen viaskodás. Jellemző, hogy ha a viaskodás mégis egynek a halálával végződik, akkor a halott rokonainak joga van egy bizonyos távolságról a gyilkos felé dárdákat dobni. Ha sértetlen marad, szent a béke; ha valamelyik megöli, akkor a gyilkos ismét kénytelen a megölt rokonainak dárdája elé kiállni.

Queensland szigetén is ehez hasonlóan intézik el a sérelmes ügyeket. A civakodások oka — akárcsak Európában — itt is legtöbbször nő. Queenslandban még a többnőjűség járja; sőt minél több felesége van valakinek, az annál nagyobb tekintélynek örvend. De a felnőttek, az idősebbek tehetetlenek: a szép, a fiatal nőket mind maguknak szerzik meg; a fiatal

embereknek csak az — érettebb nők maradnak. Megtörténik tehát, hogy egyik-másik fiatal ember páros-viaskodásra szólítja fel az imádott nő tulajdonosát.

Az ilyen páros viadalok elintézésére bizonyos napokat jelölnek ki és akkor a botokkal és pajzsokkal felfegyverkezettek az ily célra szolgáló helyen megjelennek. A győztes megkapja a nőt; a vesztes is megkapja a magaét, két foltok vagy zöld dagاناتok alakjában. A haláleset itt is nagyon ritka.

A párbajnak legrégibb és legrövidebb fajtája a fent előadott; de az ember méltán gondolkodóba esik; nincs ezeknek a vadaknak több eszük, mint a műveltségükkel annyira kérkedő kaukázusi népfajnak?

Ugyanígy intézik el a botokungok, zulukafferek, hottentották is vitás ügyeiket.

Dávid és Góliáth, a Horatiusok és Curatiusok viaskodása azt mutatja, hogy később egész törzsek helyett kettő állt ki a porondra igazságáért.

A kutatók tudnak reá példát, hogy férfi és nő állottak egymással szemben, mint párbajt vívók. De, hogy az egyenetlen erőket némileg ellensúlyozzák, a férfinek egy derekig álló gödörbe kellett állania és úgy védekezni. Több régi karcolat, rajz tanuskodik e szokás mellett.

A régiek párbajozása tehát mint látjuk, sokkal józanabb, mint a mai. Hol fajult el a párbaj ennyire, nem lehet biztosan megállapítani, de valószínű, hogy a lovagkor tulkapásai, gyakran hőbortos hősködései hagyták reánk ilyen alakjában.

SZÍNHÁZ ÉS MŰVÉSZET.

A nyári színházat ugyilátszik kezdi megszokni a közönség. És azon egy cseppet sem csodálkozunk, mert Zilahy tényleg mindent elkövet, hogy közönséget vonzzon a nyári színházba.

Alig két hét alatt négy új darabot láttunk. A *B a l a t o n i r e g e* fényeskiállítása és a szereplők kitünő játékáról elismerőleg szólt a publikum. És a hányszor csak adták ezt a poetikus színművet mindannyiszor szépszámu közönség nézte meg.

Az *E r ő s e b b* című paraszt dráma, Gécy Istvának egyfelvonásos darabja szintén tetszett. Gazdy Aranka és Csiky László arattak benne sikert.

A *P i l l a n g ó k i s a s s z o n y*-ban Szabó Irma olyan szerephez jutott, amelyben fényesen ragyogtathatta művészetét, a legkritikusabb szemmel is nézve, Szabó Irmáról ellehet mondani, hogy kitünő művésznő. Nagyon kedves volt *B o r o s t y á n* Sári a prolog elszavalásában, szomorú dolog — hogy e tehetséges fiatal színésznő az utóbbi időben alig jut valamirevaló szerephez.

Három szép reprisben is gyönyörködhetett a színházbajáró közönség. Szirmay Imre, a Népszínház művészenek ittléte alatt. A *k i s s z ö k e v é n y*-ben Szirmay Imre Stanler Edwardot játszotta nagy ilyekezettel, a közönség véleménye kétrészre osztott. Szirmay az ilyen könnyed fiatal énekes bonviván szerepekből már kivéül, hízásnak induló alakja

se jó az ilyen szerepekhez. Haller Irma igen kedves Winnifrieda volt. — Az utóbbi időben egy vet-tük észre, hogy valami színházi belső okok miatt elment a kedve az aradi szinpadtól. A kis sző-k e v é n y b e n még Parlaghi Kornélia, Polgár Sándor és Sarkadi Aladár igen jók voltak.

Lili, ez az örökszép énekes színmű nem va-lami nagyközönség előtt került színre. Szirmay Imre Plinchard szerepében határozottan jobban tetszett, mint Stanley Edward-ban. Nagyon jó Lili volt Haller Imra.

A sz ó k i m o n d ó a s s z o n y s á g-ban tett ház előtt játszotta Szirmay Napoleont, ebben a szerepben igazán megmutatta, hogy nagy művész. Feltűnő sikere volt Sz. Karácsonyi Mariskának, akit tapsolva sokszor a lámpák elé hívtak a lelkes közönség.

A legujabb bemutató előadás Flórika sze-relme volt. Ez a román népeletből merített nép-színmű, énekkel és táncokkal. Alig van rajta va-lami megemlítésre méltó. Tánc és dal van a darab-ban elég, ez az a mi mulattatja a közönséget: a meséje elcsépelte témából van elég gyengén fel-építve. Karácsonyi Mariskának, ki Florikát játszotta, szép sikere volt; dalait mind meg ismételtették. Igen jó drámai alakítást nyújtottak Békéssy Gyula, Ternyei Lajos. Németh elég hatással kreálta sze-repét, de itt-ott egy kis túlzásba merült játékával. Polgár, Szabó Irma, Györe és Sarkadi kisebb sze-repeiben igen jók voltak. (H. L.)

A NAGY VILÁGBÓL.

+ **A délafrikai béke.** Világfájdalom járja át a szívét minden szabadságszerető embernek: most már hiábavaló a rezignált érzelmeket tolmácsolni. Megtörtént az, a mit egy-két emberöltő sem változ-tathat meg. Sasszárnyait letörte a végzet egy ma-gasratörő népnek. Utrechtben szomorúan lobogtatja a szél a délafrikai zászlót; talán az egyedülit, mely hirdeti, hogy Transzvál még létezik. Még igen; de meddig? Ki tudná megmondani. Az öreg elnök, aki önmagát száműzte, még mindig nem akarja elhinni, hogy a háborunak vége, hogy a boerok megadták magukat. A tweboschi fényes győzelem, Devett bá-mulatos harci tettei és Delarey nyilatkozata után, hogy egymaga képes akár két évig is folytatni a háborút, teljesen váratlanul érte Krüger a békekötés híre. A háboruba ő vitte bele népét, mert szent volt meggyőződése, hogy fegyvereik diadalt fognak aratni és hazája függetlenségét megmenti. Cecil Rhodes terveinek ez a lánglelkű aggastyán volt legfőbb akadálya. Rhodes meghalt. Nem élhette meg, hogy álmait, ábrándjait valósítva lássa, hogy egész Dél-Afrikában, — néhány jelentéktelen gyarmatot ki-véve — Anglia legyen az ur. Még ma korlátozva van

uralma, de lábát megvetette; most már könnyen megy további hódítása a „civilizáció“ szent nevében. A háboru megszűntével az érdeklődés is csappan és ma-holnap a közvélemény napirendre tér az egész délafrikai ügy fölött. A tömeg, a nép gyűlölte An-gliát, neheztelt kormányára, egyik-másik talán ural-kodójára is, hogy nem emelte föl tiltó szavát, — ma már megalkudott a körülményekkel. Nem úgy Krüger! Ő is csalódott, de még nem nyugodott bele a sorsba. Pedig, ha beteljesült volna az öreg államfő számítása, mily más lett volna a boerok állapota. Ha Deleassé annak idején csak egy biztató szót szól Krügernek, ha Vilmos császár fogadja őt, ha Roose-velt enged az általános óhajnak, Dél-Afrikában az angol nem ért volna el semmit. De az uralkodók nem avatkoztak bele Anglia ügyébe, hagyták a boerokat egyedül küzdeni az óriási hatalommal és most, mikor VII. Edward király koronájába beleil-leszt egy új drágakövet, a királyok és császárok siet-nek neki gratulálni. A nép pedig szomorkodik a boerokkal. Amott a politika, itt az érzelem. Nagyon ritkán jár együtt ez a kettő!

*
= **Uj királyság.** A péterhofi nagy cári pa-lotában elhangzott pohárköszöntőkről ítélve, Euró-pában nemsokára királyságra proklamálnak egy kis fejedelemséget.

Ferdinánd bolgár fejedelem biztonnal vér-szemet kapott Nikita montenegrói fejedelem nagyratörő eszméitől és attól fél, hogy Nikita meg-előzi őt azzal, hogy hamarabb lesz király, mint ő.

Milyen boldog lesz is a kis Bulgária, hogyha királysággá proklamálják. Bizony, mi magyarok le-vonhatjuk a konzekvenciát, a kisebb államok sza-badságuk és önállóságukban való nemes törekvé-seikből. A mi államiságunk már négyszáz év óta egy mederben folyik.

Vajjon államiságunk folyója a függetlenség eszméitől megdagadva, mikor fog már egyszer kiönteni arra a virágtalan, száraz rétre, melyen a népszabadság és államunk függetlenségének színes virágai fognak megteremni: hol késsel önálló füg-getlen Magyarország?!

*
+ **A nyomdászok nyári mulatsága.** A betű-szedés szerény munkásai a nyomdászok, szintén ki-veszik a részüket a szokásos nyári-mulatságokból. A nyomdászok szakegyületének kebeléből összeállított rendezőség mindent elkövetett, — hogy mindenkinek, a ki e mulatságon részt vesz, feledhetlenné tegye azt a kellemes napot.

A mulatság a Csalában lesz megtartva.

A kivonulás fél kilenckor a kő-színháztól látvá-nyosságot számba fog menni. A katona-zenekar ki-kísérésre való közreműködését felsőbb helyről eltil-tották. E helyett egy jőnévű fuvózene és népzenekar

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Kéziratokat nem adunk vissza. Folyóiratunkat érdeklő szellemi közlemények Arad, Szabadság-tér 16. szám alá czimzendők.

fogja kísérni őket. A program egy érdekessége lesz, hogy a kivonulásnál humoros felhívásokat szednek, nyomnak és osztanak ki az uton. Künn az erdőben a talpalá válót már a katonazene és egy népzenekar szolgáltatja délután 3 órától. Konfettiben uszni fog a Csála, a mely célra a nyomdászok egy barátja egész kocsiderékre valót juttatott részükre. Nem csekély érdekessége lesz a mulatságnak az esti tűzijáték. A raketták száza fognak légi utra kelni, s a szemet gyönyörködtetni. Este pedig, mikor leszál az alkony, mesterséges tündérfényes világosság keletkezik, hogy azok, kik éjjelig élvezik a mulatságot, ne érezzék a nappalnak hiányát. A jótékony célra — szakképzőkör és tüdőbeteg-szanatórium — a felülfizetések erősen megindultak, a város számottevő polgárai e réven igyekeznek a mulatságot anyagiakban is minél eredményesebbé tenni.

= **Konstantinápoly.** Az a város Törökországban van. S az aradi Nemzeti Szövetség vállalkozott arra, hogy egy napra idevarázsolja át Aradra. Nagy vállalkozás, de ha sikerül, úgy szép délutánban lesz része annak a közönségnek, amely holnap a városligetbe kimegy. Nem soroljuk fel az egyes programszámokat, mert annyi van, hogy ebbe a köztetésbe el sem fér. Az bizonyos, hogy a rendezőség sok készséggel és fáradsággal munkált az ünnepély érdekében s így bizonyos, hogy amit nyújt, az érdemes lesz a megtekintésre.

Manap a közönség nem olvas könyveket — maga ír.

Méry Károly.

Az isten a ember munkás szüvevége
A lét, melyért versengve küzdeni,
Tévelygni és csalódní — rád vall, ember!
De hínni és remélni — szerelemmel:
E három az, mi benne isteni.

VÁRADI ANTAL.

A plagizatorok az élet gourmandjai. A muzsának is edesebb a esókja, ha *lopott*.

Méry Károly.

S. T. Arad. Az — ugrató — — —, Creticus vagy Amfimaker) az említettek ellentéte, mert *ellenkező súlyt* ad az ütemnek. A verselés főkélléke az, hogy már a lélekben ben legyen a dallamosság és a forma érzék; azt keresni sohasem kell, jön az magától, mint esermelynek egyenlő fülbemászó esobogása: úgy hangzik vissza a lélekben minden sora a versnek, melyet hangulattal, ihlettséggel írnak. Az sohase írjon verset, kinek nehezére esik, mert aztán az ilyen vers úgy hangzik vissza a szép érzékű poeta lélekbe, mint a kenetlen fatalyiga nyikorgása, ez pedig egy esepet sem kellemes és még kevésbé poetikus.

Halmi Arad. Csak hallgassa a tenger mormolását, csak hallgassa! De, ne rossz versben kifejezve. Versírás nélkül is halgathatja Ön a tenger mormolását, a tengerparton és milyen kellemes lesz Önnek ott, de csak úgy, ha verset nem ír róla.

Gyöngyike Paulis. Sajnáljuk, de képtelenség, hogy tért adjunk Gyöngyike dolgainak, talán majd később!

H. Jenő Kolozsvár. Az *ígéret* olyan szép szó!?

Eveline imádó, Arad. A következő számban bemutatjuk.

Falusí Terka. Ne tessék elkeseredni — az íróasztalfiókba roppant sok kézirat elfér és idők múltán Ön is belátja, hogy igazunk volt. Egyébként ha nekünk nem hisz, tessék másutt is próbálkozni, az Öné lesz a — szerenése.

L. M. Budapest. Csupa egymás tetejébe épített lehetőségek. Miért jön vidékre, ha a fővárosi beletristák is szívesen fogadják??

„Igazság.” **Arad.** Csak kivele! de teljes névvel, mert máskép nem lehet.

Álma, Arad. Még egy kis türelmet kérünk, az utat is elolvassuk, véleményt is fogunk róla mondani.

H... thy. Elismerjük benne a tehetséget de harmadik kézből nem fogadjuk el. Mért nem közeledik az illető közvetlenül. Nálunk nincs szükség a protekcióra.

Nem közölhetők. Az érettségi. — Neptun. — Szalmaláng. — Istenháza. — Csillaghullás. — Életemről. — Dal a pipaésről.

Mi aradiak Budapesten a New-York kávéházban találkoznak.

CSUTAK KÁROLY

(SZENT-MARGIT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.)

ELSŐ ARADI TEMETKEZÉSI INTÉZETE

TELEFON 37.

ARAD, SZABADSÁG-TÉR 20.

TELEFON 37.

Elvállal úgy bel, mint külföldön temetések rendezését a legdiszesebb és a legegyszerűbb kivitelig, de mindig mérsékelt díjazás mellett.